

I'm with Oth

FA'APA'ŪTAMA: O se Mataupu Fa'aletūlafono ma le Ola Soifua Malolōina

Ola malōlō o le tina. Ola malōlō o le pepe e le'i fanau.

Puipuia faatulafonoina o le tina. Tulaga fa'atulafonoina o le pepe e le'i fanau.

Ina ua fa'asalalauina ele komisi o Tulafono la latou fautu-aga ina ia suia le tulafono tau i le fa'amutaina o ma'itaga (abortion), e pei ona fa'atonuina e le mālō, o lo'o iai ni vaega e ono iai le popolega.

- Ua lē fa'aogāina e le Komisi o Tulafono le tele o finagalo tusia o lo'o lagolagoina le tumau ai pea o le tulaga o ma'itaga fa'amuta (abortion) i totonu o le tulafono (Crimes Act). Ole tulafono lenei e maua ai e le tagata e le'i fanau mai ana aiā tatau fa'aletulafono.
- E tolu ni ata fa'ata'ita'i mo le suia ole tulafono ua fa'atūina mai ele Komisi o Tulafono. O nei suiga e matuā le talafeagai ma le mana'o o tagata lautele. O nei suiga e aofia ai le: A. Fa'amuta ma'itaga tusa lava pe o le'a lata ina fanau; E. Aua ne'i a'afia ile tulafono i latou o lo'o fa'ataunu'uina nei auaunaga, atoa ai ma nofoaga o lo'o fai ai; I. E le o iai se puipuiga o tama'ita'i mai ile tau fa'amalosia e fa'amuta le ma'itaga; O. Afai o a'oga lou afafine e le o iai se aiaiga e taofia ai le a'oga mai ile aveina o lou afafine e fa'a muta le ma'itaga, e aunoa ma

le logoina o matua; U. E leai se vaega o lo'o taofia ai le fa'amutaina ose ma'itaga ona ole tagata e le'i fanau mai ole teine, ae sa mana'o ise tama, po'o le tama fo'i ae na mana'o mo se teine.

- Na ta'ua e le Minisita o Fa'amasinoga ina ua tãpã sona finagalo i lea tulaga po'o le fea pepe e filifilia. O tama'ita'i ua iai le mafai e fai e i latou a latou lava fa'aiuga.

Ia silafia lelei e le Palemene le matuā tete'e malosi ole lautele pe a iai se gaoioiga e ave'esea ai aiā tatau a pepe e le'i fananau mai i lenei mata'upu.

O LAU FESOANI:

Faitau ma fa'asoa i au uō ma ou aiga nei tusitusiga uma. Fesili i lau sui ole Palemene pe na te lagolagoina le mana'o o aiga, fa'apea le puipuia o tamaiti e le'i fananau mai.

Fa'aaogã feso'otaiga fa'anei ona pō e fa'asalalau ai nei fa'amatalaga.

Mo nisi fa'amatalaga ma auililiga, alu i luga o le upega tafailagi
ChooseLife.org.nz/Review

"I'm with both"

BRIEFING PAPER

E lē mana'omia e tagata Niusila se tulāfono Fa'apa'ūtama tia'a ma faigatā – o le mana'oga o se tulafono e aoga ma malu ai le ola soifua malōlōina o tinā, fa'apea ma ē o lo'o galulue ma fesoasoani i taimi o ma'itaga.

- ☑ Se tulafono e puipuia tinā mai auaunaga e leai ni laisene, ma auaunaga e le'i resitalaina.
- ☑ Se tulafono e una'ia ma fa'agaoioi fa'amalamalama o maliega
- ☑ Se tulafono e fa'amalosia le fa'alauiloa ma le fa'amaoni o lamatiaga i tinā ma'itaga pe a fa'apa'ū lana tama
- ☑ Se tulafono e fa'aavanoa atu i tinā ni fautuaga tuto'atasi pe ese atu i auaunaga masani
- ☑ Se tulafono e puipuia tama'ita'i talavou i le talosagaina e tatau ona iai matua i talanoaga ma fonotaga
- ☑ Se tulafono e fa'atapula'a le taimi e fa'ataunu'u ai le auaunaga. Vagana ni tulaga matuiā.
- ☑ Se tulafono e taofia fa'apa'ūtama i luga o itupa
- ☑ Se tulafono e lā fa'aituau pe fa'asagatau iē o iai mana'oga fa'apitoa, fa'ata'ita'iga o i latou ma le Tauni (Down Syndrome)

E iai le aiā a Tama'ita'i i fa'amaumauga ato'atoa

I se ripoti su'esu'e fa'ato'a lomua, "Fa'apa'ūtama ma le soifua maloloina o tino ma mafauafau o Tinā – O se oto'otoga o fa'amaumauga ma fa'amaoniga a le itupa tausima'i" o lo'o oto'oto ai fa'amaumauga fa'alevāomalo i le so'otaga o le fa'apa'ūtama ma le ola maloloina o tino ma mafauafau o tama'ita'i. Ua fa'ailoa mai ai le tele o a'afiaga ma mafatiaga o tino ma mafauafau o tina pe a fa'amatatia ma'itaga. Ma e matuā taūa ai le fa'ailoa ato'atoa o ia tulaga ma fa'amatalaga i tinā ma tama'ita'i. I le fa'aiuga o le ripoti na tusia ai, e ui lava ina lē mautū ma fa'amaonia fa'aiuga o isi su'esu'ega ae ua fa'apupula mai ai le fa'amaoniga o le fa'apa'ūtama e telē le avanoa e mafatia ma afaina ai mafauafau o tina.

O lea e tatau ai ona fa'alauiloa ia fa'amaumauga ma fa'amaoniga e mafai ai e tina ona faia fa'aiuga e lelei mo lo latou ola soifua malōlōina.

O le Tali atu i finauga o lo'o lagolagoina le suia ole Tulāfono

- **Ole Suia ole tulāfono ua na ose tulaga e toe fa'amausalī ai vaega uma ole tulāfono olo'o iai ile taimi nei.**

Ole tulaga o lo'o fa'atū mai ua lē na ole fa'amalosia o vaega masani ole tulafono, a ua taumafai e fa'aofi mai ni isi tulaga ogaoga fa'ataatai i tulāfono e a'afia ai ma'itaga fa'amutaina (abortion laws) - e ono ave'esea ai vaega o lo'o puipui ai tama'ita'i; o noatia le sa'olotoga o le loto fuatia ifo o i latou galu o lo'o i nofoaga ia e maua ai anaunaga le soifua malōlōina ato'a ai ma le fa'amutaina o ma'itaga ina ua iloa le tagata e le'i fanau mai, se tama po'o se teine.

- **E le tatau ona ta'u oni tagata solitulāfono tama'ita'i ua fa'amuta ma'itaga**

E matuā le sa'o ma e foliga o lo'o tau fa'afefe le manatu leni ina ia fa'aseseina ai le lautele, ma latou talia tulāfono fou ogaoga o lo'o tau fa'aofi mai e a'afia ai le fa'amutaina o ma'itaga (abortion). O Tama'ita'i Niusila uma e a'afia i leni tulaga e le mafai ona faitauina oni tagata soli tulafono i lalo ole ta'ita'iga ma le puipuiga fa'a Palemene. Ole atunu'u lautele o lo'o lagolagoina tulaga puipui malu o tama'ita'i mai faiga tau fa'amalosi ato'a ai ma le fa'aaogaina o nofoaga e le'i laiseneina.

- **E leai se itu e tu'u ai fua ma'itaga fa'amuta i totonu ole tulafono - Ole ITUE I LALO OLE SOIFUA MĀLŌLŌINA**

Ole tulāfono ile taimi nei olo'o lagolagoina ai le tulaga moni fa'asaienisi: E lua pe sili atu fo'i tagata ola o lo'o a'afia i se ma'itaga. A fa'ataunu'u la ona fa'amuta ma'itaga, o lona uiga ua iai le ola ua maumau. O le tino ole tulafono i le taimi nei olo'o taumafai ina ia laugatasia le soifua lelei o le tinā ma le tulaga fa'apea: i le ola ua maumau ina ua ave'esea ise tulaga fa'a solitulafono. O itū ia e lua e mata'itū iai le au fai tulafono.

Ole mea moni, o ma'itaga fa'amuta e a'afia ai le soifua malōlōina ona e fai le ta'otoga. O tulāfono la ia tatau ona atagia ai le tulaga lea. Na molia se foma'i Amerika, Kermit Gosnell ina ua maluu se tama'ita'i na fai sona ta'otoga, ona ole lē paleni o itu ole tulafono. O i latou uma e fa'atinoina leni auaunaga e tatau ona molia ma fa'asala fa'alemālō pe a solitulafono ina ia fa'amalieina itu uma.

- **O lenei matāupu e gata lava i tama'ita'i ma lana foma'i.**

E lē i lalo ifo ole lua tagata ola e a'afia i so'o se ma'itaga lava ma ole mafua'aga lea ole taumafai ina ia fa'aitiitia le tagofia ole 'ava malosi ma le ulaula tapa'a ile taimi a'o ma'i tō. Ole ala fo'i lea e fai ai ta'otoga ile fia fa'asaoina ole tagata a'o lo'o iai i totonu o le tinā.

E so'o se foma'i fa'amoemoeina lava, e taua ia te ia le soifua lelei o ana ma'i, fa'apei o tama'ita'i ma'itaga. E tatau ona fa'apea le agaga ole tulafono.

- **E tele naunau lavelave e fetaia'i ma tama'ita'i e fia fa'amuta ma'itaga.**

I le taimi nei olo'o iai lava puipuiiga fa'ale tulafono, mai se ripoti a le Komiti e va'aia mea tau i ma'itaga fa'amutaina, Abortion Supervisory Committee, na tu'uina atu i le Palemene, o lo'o iai ta'iala ia mata'ituina e i latou e nafa nia nei galuega, atoa ai ma le fautuaina o ē e mama'i. Afai la o iai ni fa'afitauli o alia'i mai i nei puipuiiga, e tatau lā ona fofō le vaega lea, ae le ole faia oni tulafono fou e faigata ona fa'atino ona vaega.

- **E tatau ona pulea e tama'ita'i o latou lava tino.**

E tatau i tama'ita'i uma o Niusila ona malamalama i āfaina o ō latou tino pe a fa'amuta le ma'itaga ma ole mea lea ua tatau ai ona fa'aopoopo le malosi ole tulafono ina ia mana'omia fa'aletulafono le maliega sa'oloto o i latou i le faia male fa'ataunu'uina o latou tiute.

I so'o se ma'itaga lava, e le i lalo ifo o lē e le'i fanau mai. Afai la ole talitonuga lea e tatau ona pulea e tama'ita'i o latou lava tino, o le mea moni fo'i lā, e tatau i pepe tama'ita'i e le'i fananau mai ona pule fo'i i latou i o latou tino.

- **E talafeagai le aiā tatau i tama'ita'i e fai ai filifiliga.**

Ioe, o tama'ita'i uma lava e iai aiā tatau e filifili ai. E fa'apēnā fo'i la ona iai o aiā tatau a pepe tama'ita'i e le'i fananau mai, e ola ai ma fai ai fo'i a latou filifiliga. E iai i tama'ita'i uma le aiā tatau e filifili ai nofoaga e fananau ai, o a latou fa'atosaga, o foma'i, pe fa'apefea fo'i ona fa'atosaga, o foma'i, pe fa'apefea fo'i ona fa'atino le fanau mai. A ole tulaga ile fa'amuta ole ma'itaga, ose mea e tulaga ese ona ua fa'amuta le ola ose tagata soifua. O le matāupu lenei ole filifiliga; e fai si ona lavelave pe a fa'aogā ile fa'amutaina o ma'itaga. O le tulafono i lona lautele, e lē o iloa ai e fa'apea ole filifiliga sa'oloto e tu ma'oti pe sa'oloto e aunoa ma ni ona pā puipui pe a ono a'afia le soifua lelei o nisi. O NISI la e fa'asino ia i latou e le'i fananau mai a ua fāoa uma a latou filifiliga ina ua fa'amutaina o latou ola.

O le filifiliga moni lava; ole malamalama ato'atoa lea ini mala ma faigata, o lagona ma fa'ai'uga, o le tuputupu a'e i totonu ole manava ole tina fa'apea ma tulaga uma e a'afia ai le fa'amutaina o le ma'itaga.

O fa'ai'uga e pei ole fa'amutaina o ma'itaga, ole filifiliga sa'oloto a le tagata lava ia, ae le ose vaega a le mālō.

O tatou uma e a'afia i mea e tutupu i pepe e le'i fananau mai, o pepe ua fananau atoa ai ma o latou tina. Ma e tatau ona taua ia i a'afia ai le fa'amutaina o ma'itaga.

So'o se tamaitiiti lava, e tāua ma e tatau fo'i ona alofagia.

O tamaiti uma e tatau ona alofagia ona o LE to'atele o ulugali'i KIWI e fia vaetamaina ni isi o tamaiti nei. O le foa'iina ole ola i le tamaitiiti, o le fa'atinoina lea ole galuega ole alofa.

FESILI: E fa'apefea ma'itaga e mafua ona oni faigā aiaga malosi (rape) pe o a'afia ai le lotoifale (incest).

TALI: So'o se tama'ita'i na a'afia ini sauaga fa'apenei ua matua alagā tatau ona ave iai le fesoasoani ma le lagolagosua i so'o se itu e mana'omia.

Ae pagā lea, e iai faigatā ua tula'i mai ole pepe e le'i fanau mai, fai mai ni isi o le so'o olē na faia le sauaga (rapist), fai mai nisi, e so'o ile tina. A le olea, ua mana'o nisi e fa'amuta le ma'itaga. Ua le gata lā ile sauaga na faia ile tinā, a'o lea fo'i ole a ono o'o iai le pepe olo'o i le manava ole tinā. O le itu sili ona faigata, ua afaina fua lava le pepe e leai se agasala. O molimau a nisi o tinā na a'afia i sauaga nei, Ua ave le fanau mai ole pepe ma ala e fa'agalo ai le tigā na fanau mai ai le alofa o le tinā i lana pepe.

A fa'apefea tagata e lē ato'atoa itu tino?

E iai le talitonuga fa'atatau i pepe fa'apea e le'i fananau mai: E sili atu ona aua nei fananau mai ni tagata ma nei fa'aletonu nai lō le fanau mai ma ola i ia tulaga ma va'aiga fa'amomoi loto.

E matuā te'ena lenei taofi o se talitonuga e ta'u mai ai e matuā fa'aailoga tagata nei manatu ae maise ai lava pe a fa'atatau i ē e iai mana'ofa fa'apitoa.

E le o fa'avasegaina fo'i po'o le a le la'ititi po'o le telē o nei fa'aletonu pe afai ole a fa'amutaina ma'itaga ona o mafua'aga ia. E foliga mai ua o'o ile tulaga ole "Sa'ili ma fa'a'umatia" (Search and destroy) pe a le ato'atoa tagata oi le manava ole tinā.

O Saina, Vietnam, Kanata ma ni setete se lua o Ausetalia, o atunu'u nei ua ave'esea ai le fa'amuta o ma'itaga mai le tulafono. O lona uiga ua mafai ona fa'amuta ma'itaga e a'afia ai pepe e iai mana'oga fa'apitoa.

Ise ripoti mai Aisalani (Iceland) ua toetoe lava selau pasene le fa'amutaina o ma'itaga e a'afia i le fa'ama'i ole Down Syndrome. E tele ni taofi e fete'ena'i i le lalolagi ona ole lē tutusa, atoa ai ma le fa'aailoga tagata o faiga agai i ē e iai mana'oga fa'apitoa.

UA FAAITIITIA LE NUMERA O MA'ITAGA FA'AMUTA - OSE MEA LELEI TELE!

Ua tali sapaia e tagata uma lenei tulaga ae maise ai ose pa'u sili ona maualalo talu mai le 25 tausaga talu ai. I le taimi nei ua amata ona malamalama le lautele ile ulua'i afuafua ma le tuputupu a'e o le tagata i le manava ole tinā, atoa ai ma le si'itia ole fuainumera o le tupulaga talavou e tete'e ile fa'amutaina o ma'itaga. O leisi lea mafua'aga: ole fa'aitiitia o ma'itaga fa'amutaina ona ua va'ai i le lumana'i o i latou fo'i ole a avea ma mātua. O le mau a i latou olo'o lagolagoina le aiā tatau e fa'amuta ai ma'itaga, o le latou manatu o le mea o lo'o i totonu ole manava o le tinā, ua na ose potoi matauola (cells). Ose fa'aupuga ele taualoa. I nei vaitau o tekonolosi, ua mafai ona fa'alogo ile tātā ole fatu, o le ā le mamafa, o gaoioga a le pepe. O fa'aailoga ia e iloa ai elē na o se potoi, a'o le tino ola ole tagata o lo'o ile manava ole tinā.

O LEA TONU LAVA SE MANATU O TAGATA NIUSILA

Ia Tesema 2017, e 1013 tagata Niusila na fesiligia so latou taofi pe fia le matua ole pepe e fa'agata ai ona fa'amuta ma'itaga: E 9 pasene e lagolagoina le 20 vaiaso (ole tulafono). E 4 pasene e lagolagoina le sili atu ile 20 vaiaso lagolagoina ele vaega ALRANZ olo'o fa'atuina le talia o ma'itaga fa'amuta. E 50 pasene e manatu e tatau ona i lalo ole 20 vaiaso. E 36 pasene e le o iai so latou manatu. A fua atu ise fuainumera e fa'amalieina ai filifiliga, e pei e foliga mai ole 15 vaiaso le tali.

O nisi o fuainumera ua fa'aalia ai e: 56 pasene e lagolagoina le la'ititi ifo i lalo nai lo le 20 vaiaso (e pei olo'o iai ile taimi nei). 53 pasene o le vaega e lagolagoina le fa'amutaina o ma'itaga i lona lautelega, e manatu fo'i e tatau ona i lalo ole 20 vaiaso. 29 pasene o i latou e matuā lagolagoina le fa'amutaina o ma'itaga, e manatu ile 10 vaiaso po'o i lafo ifo fo'i.

Ma le su'esu'ega i le 2019 na tali ai le 50% o latou na fesiligia **e tatau ona iai le aiā tatau a pepe e le'i fananau**. Ma afa'atasi o latou manatu **e tatau ona puipuia e le tulafono pe a fa'alogoina le tātā o le fatu** (29% e lē 'auai i lea manatu). O leisi mataupu ta'ua o le fesili, o leā tonu lava le taimi e amata ai le ola o le pepe? O le 36% ua faimai **e amata i le taimi o le afuafua**; fa'apoopo iai ma le 9% faimai o le tolu masina muamua; ae nā o le 18% faimai se'i iloga ua fanau mai le pepe, o se finauga lea a nisi o lo'o tuleia le fa'amutaina o ma'itaga po'o le fa'apa'utama.

Babies Have Heartbeats
Follow your heart

Mo nisi fa'amatalaga ma auililiga, alu i luga o le upega tafailagi
[ChooseLife.org.nz/Review](https://www.chooselife.org.nz/Review)

